

خلاصه نکات مهم کارگاه های درس پژوهشی

فارسی و نگارش ۱

گردآوری: علی شهبازی

هنرستان علوم - سال تحصیلی ۹۹-۱۴۰۰

کارگاه درس پژوهشی درس ۱

۱- معنای واژه های مشخص شده را بنویسید.

هر که از شما بزرگ تر باشد وی را بزرگ تر دارید و حرمت وی نگه دارید. (تاریخ بیهقی)
که را دوست مهمان بود نه دوست / شب و روز تیمار مهمان به دوست (ابوشکور بلخی)

پاسخ: احترام / پرستاری کردن

- واژه از نظر «ساخت» چهار نوع است:
 - ساده: سک جز معنادار که به تنهایی به کار می رود.
 - ونندی: از یک جز معنا دار و یک یا چند وند تشکیل شده است.
 - مرکب: از دو یا چند جز معنی دار ساخته می شود.
 - وندی- مرکب: از ترکیب دو جز معنادار و یک یا چند وند ساخته می شود.

(مثال در صفحه ۱۱ کتاب درسی)

۲- جدول زیر را کامل کنید.

مضارع اخباری	ساخت منفی	امر	فعل
می شنوی	نشینیده بودی	بشنو	شنیده بودی
می پرسید	نخواهید پرسید	پرسید	خواهید پرسید

۳- مثل «گندم نمای جو فروش مباش» آدمی را از چه کاری بر حذر می دارد؟

پاسخ: ریاکاری و ظاهر فریبی

کارگاه درس پژوهشی درس ۳

۱- دو هم خانواده برای هر یک از کلمات زیر بنویسید.

- ضمائِم: ضمیمه، تضمّم، انضمام
- تعلیقات: تعلقات، متعلق
- معاصی: معصیت، عاصی

۲- برای هر یک از کلمات زیر یک مترادف از درس بیابید.

برآمدگی پشت پای اسب: (کُله) / چنبره گردن: (آخره) / میان دو کتف: (غارب)

۳- نقش دستوری کلمات زیر را بنویسید.

«صاد» هرگز جانوری جز از پهلوی نکشید.

نهاد قید مفعول متمم

- نکته های زبانی، ادبی
- جمله: از دو قسمت اصلی نهاد و گزاره تشکیل می شود.
- اجزای اصلی جمله: نهاد، مفعول، متمم، مسند، فعل
- انواع جمله: دو جزئی: نهاد + فعل (ناگذر)
- سه جزئی شامل: نهاد + مفعول / مسند / متمم + فعل
- جملات چهار جزئی شامل: نهاد + مفعول + مسند / متمم + فعل
- نهاد: کسی یا چیزی که در باره آن خبر می دهیم.
- مفعول: اسمی که پیش از نشانه «را» بیاید یا بتوانیم این نشانه را بر آن بیا افزایشیم.
- متمم: اسمی که بعد از حروف اضافه بیاید.
- مسند: کلمه ای که پیش از فعل اسنادی (ربطی) می آید.
- برخی از حروف اضافه: از، با، به، بر، برای، در و...

- انواع متمم: متمم اجباری، متمم قیدی، اسم
- افعال اسنادی: است، بود، شد، گشت، گردید و...
- قید: کلمه ای که بر چگونگی انجام فعل دلالت می کند یا کلمه دیگری را به زمان، مکان، حالت و... مقید می سازد.
- انواع قید: مختص، مشترک (زمان، مکان، مقدار، تکرار و...)
- انواع واو:
- الف) عطف: دو یا چند کلمه را به هم پیوند می دهد.
- ب) نشانه ربط یا پیوند: دو یا چند جمله را به هم پیوند می دهد و معمولا پس از فعل می آید.
- ۴- کتاب اتاق آبی اثر کیست؟ سهراب سپهری
- ۵- دو کنایه از متن درس پیدا کنید و مفهوم آن را بنویسید.
- پاسخ: معلم دور نبود. صورتک به رو نداشت (صمیمی و صادق بود) / در آن کار دستی نازک داشت (مهارت داشت)
- ۶- معنی و مفهوم هر یک از عبارات های زیر را بنویسید.
- خلف صدق نیاکان خود بود. (جانشین راستین اجداد هنرمند خود بود.)
- اسب از پهلوی، اسبی خود را به کمال نشان می داد. (اسب از نیم رخ خودش را کامل تر نشان می داد.)

کارگاه درس پژوهشی درس ۵

- نکته های زبانی، ادبی

«ایهام» (لطفا برای مرور این مبحث به صفحه ۸ جزوه آرایه های ادبی مراجعه شود.)

۱- در ادبیات فارسی، شاعران و نویسندگان، واژه «صبا» را در کدام مفهوم نمادین به کار برده اند؟

پاسخ: پیک و پیام رسان

۲- بیت زیر را از نظر کاربرد آرایه «ایهام» بررسی کنید.

«گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد / گفتا اگر بدانی هم اوت رهبر آید» حافظ

پاسخ: (بو: هم به معنی آرزو و هم به معنی رایحه آمده است)

۳- بیت زیر با کدام قسمت از درس ارتباط مفهومی دارد؟

«تا نگردي آشنا زين پرده رمزي نشنوي / گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش» حافظ

پاسخ: (حدیث دوست نگویم مگر به حضرت دوست / گه آشنا سخن آشنا نگه دارد)

کارگاه درس پژوهشی درس ۷

۱- مترادف و متضاد واژه رفیع را از متن درس بیابید.

پاسخ: (مترادف: بلند) (متضاد: حسیض)

۲- در متن درس، دو نمونه از کاربرد «تشخیص» را مشخص کنید.

پاسخ: قیام درختان - لبان اراده

۳- شعر «پاسداری از حقیقت» را از نظر قالب بررسی کنید.

پاسخ: قالب شعر پاسداری از حقیقت سپید است و در آن بند ها دارای نظم خاصی نیست و مصراع ها کوتاه و بلند است و شاعر قافیه را کم به کار برده و جای مشخص ندارد، وزن عروضی ندارد، زبان و فرهنگ عامه نیز در آن دیده می شود.

۴- در کدام قسمت از متن درس «حسن تعلیل» به کار رفته است؟ دلیل خود را بیان کنید.

پاسخ: درختان را دوست دارم که به احترام تو قیام کرده اند (شاعر غلت قیام درختان را احترام به امام حسین (ع) بیان کرده است).

*معنی عبارات مهم درس هفتم:

درس هفتم پاسداری از حقیقت

درختان را دوست دارم که به احترام تو قیام کرده اند (درختان را دوست دارم زیرا به احترام تو ایستاده اند). و آب را / که مهر مادر توست (آب را، زیرا مهریه مادر تو - حضرت زهرا «س» - است را دوست دارم). خون تو شرف سر را سرخگون کرده است / شفق، آینه دار نجابت و فلق محرابی که تو در آن نماز شهادت گزارده ای (کشته شدن تو، سربلندی توست. سرخی شفق نشان دهنده مظلومیت تو و فلق مانند محرابی است که تو در آن نماز شهادت به جا آورده ای) در فکر آن گودالم / که خون تو را مکیده است / هیچ گودالی را چنین رفیع ندیده بودم / در حسیض هم میتوان عزیز بود / از گودال پیرس (به گودالی می

اندیشم که با شهادت تو در آن ارزشمند گردید، تا کنون گودالی به چنین بلندمرتبگی ندیده ام، در ذلت هم می توان عزیز بود، از گودال پیرس تا درستی سخنم را دریابی) شمشیری که بر گلوی تو آمد / هر چیز و همه چیز را در کاینات / دو پاره کرد / هر چه در سوی تو، حسینی شد / دیگر سو یزیدی... (شمشیری که گلوی تو را برید دنیا و همه موجودات آن را به دو گروه تقسیم کرد؛ هر کس که طرفدار تو شد، حق و هر کس که در مقابل تو ایستاد باطل شد.)

آه، ای مرگ تو معیار / مرگت چنان زندگی را به سخره گرفت / و آن را بی قید کرد / که مردنی چنان / غبطه بزرگ زندگانی شد (آه، ای کسی که شهادت تو معیار تمایز حق از باطل شد، مرگ با شکوه تو چنان زندگی را بی ارزش کرد که حتی زندگانی هم به مرگ تو حسادت می کند و آرزوی مرگی مانند مرگ تو را دارد.) خونت / با خون بهایت حقیقت / در یک تراز ایستاد (خون تو عین حقیقت است، حقیقت که خون بهای توست با خون تو هم ارزش است) و عزمت، ضامن دوام جهان شد / که جهان با دروغ می باشد / و خون تو امضای راستی است... (اراده تو برای شهید شدن ضامن بقای جهان شد، زیرا از آن جا که بیشتر حاکمان با دروغ و فریب مردم حکومت می کنند دنیا نابود می شود، اما شهادت تو باعث ثبات و رواج حقیقت راستین شد) تو تنها تر از شجاعت / در گوشه روشن وجدان تاریخ ایستاده ای / به پاسداری از حقیقت / و صداقت / شیرین ترین لبخند / بر لبان اراده توست (تو معیار شجاعت هستی و به تنهایی در گوشه ای از تاریخ به نگهبانی از حقیقت و راستی ایستاده ای، اراده تو استوار و شاداب است) چندان تناوری و بلند / که به هنگام تماشا / کلاه از سر کودک عقل می افتد (مقام تو آن قدر بزرگ و بلند است که خرد ناتوان از شناخت آن است و در برابر عظمت تو حیرت می کند) بر تالابی از خون خویش / در گذرگاه تاریخ ایستاده ای / با جامی از فرهنگ / و بشریت رهگذار را می آشامی / هر کس که تشنه شهادت است (تو با شهادت «در کنار آبگیری از خون» در مسیر تاریخ ایستاده ای تا مردم را از نادانی برهانی و فرهنگ شهادت بیاموزی تا انسان هایی که عاشق شهادت هستند سیراب گردند.)

گوشواره عرش (مجموعه کامل شعر های آیینی): سید علی موسوی گرمارودی